

Ks. Grzegorz Bachanek*
WT UKSW, Warszawa

MARYJA JAKO MATKA NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Zamierzeniem autora artykułu jest ukazanie Maryi jako Tej, która stanowi istotne oparcie dla osób niepełnosprawnych, pomaga im przezwyciężyć poczucie bez nadziei, przełamać osamotnienie, podjąć zmagania o życie wieczne. Patrząc na Maryję, możemy dostrzec sens życia niezamykający się w pełnej sukcesów działalności zawodowej. W osiągnięciu tego celu ma pomóc spojrzenie na inspirowane wiarą chrześcijańską przejawy polskiej myśli od XIX do początku XXI wieku, takie jak podręczniki mariologii, artykuły teologiczne, kazania, homilie, rozważania, świadectwa świętych czy wybitne dzieła literatury. Rzecz jasna, praca nie rości sobie pretensji do uwzględnienia wszystkich źródeł z tego okresu. Chodzi w niej o pokazanie głównych elementów podejmowanej problematyki.

„Niepełnosprawność” jest współczesnym terminem, który zastąpił wcześniej używane pojęcia, takie jak „kalectwo”, „inwalidztwo”, „upośledzenie”, „ułomność”, „defekt”, gdyż nabrały one pejoratywnego znaczenia. Według *International Classification of Impairments, Activities and Participation* (1997) oznacza on ograniczenie dotyczące człowieka występujące w wymiarze biologicznym, osobowym i społecznym. U osoby z niepełnosprawnością występuje uszkodzenie funkcji i struktury organizmu, ograniczenie aktywności i działania oraz ograniczenie uczestnictwa w życiu społecznym. Przyczynami uszkodzenia są najczęściej czynniki dziedziczne i wrodzone, choroby, urazy oraz zmiany związane ze starzeniem się organizmu. Uszkodzenia mogą być okresowe lub trwałe, a także ustabilizowane, progresywne lub regresywne¹.

* Ks. Grzegorz Bachanek – dr hab. teologii dogmatycznej, prof. UKSW, Wydział Teologiczny Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; zainteresowania badawcze: teologia J. Ratzingera, spotkanie teologii z kulturą współczesną, polska teologia w okresie zaborów; e-mail: g.bachanek@uksw.edu.pl; ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9154-2299>.

¹ Por. J. Kirenko, M. Korczyński, *Wobec niepełnosprawności*, Lublin 2008, s. 22–27; por. tenże, *Oblicza niepełnosprawności*, Lublin 2006, s. 16–18.

We współczesnym świecie zjawisko niepełnosprawności dotyka wielkiej liczby osób. Szacunki wskazują, że jest ich ponad miliard, z tego 110–190 mln ludzi ze względu na ciężki stopień niepełnosprawności ma bardzo ograniczone możliwości funkcjonowania. W Polsce osób niepełnosprawnych jest ok. 4,7 mln². Wskutek obniżenia sprawności fizycznej, psychicznej lub umysłowej ich możliwości wykonywania pracy zawodowej, a nawet samodzielna egzystencja są wyraźnie ograniczone. Istnieje wiele rodzajów niepełnosprawności związanych m.in. z chorobami neurologicznymi, jak np. udar mózgu czy choroba Alzheimera, z niepełnosprawnością intelektualną (np. zespół Downa, autyzm), niepełnosprawnością słuchu (głuchoniemi), niepełnosprawnością wzroku (niewidomi), chorobami psychicznymi, niepełnosprawnością ruchową (paraliż, amputacje)³.

Osoba niepełnosprawna nierzadko ulega zniechęceniu czy wręcz rozpacz. Zachowanie nawet ograniczonego stopnia sprawności wymaga od niej na ogół regularnych i często rygorystycznych ćwiczeń. Bardzo trudne bywa pogodzenie się ze stopniowym ubytkiem sił i możliwości działania.

OBECNOŚĆ WSPÓŁCZUJĄCEJ MATKI

Wśród polskich kandydatów na ołtarze możemy odnaleźć pozbawionego ręki Sługę Bożego Antoniego Kowalczyka (1866–1947). Ten brat zakonny w zgromadzeniu Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej w wieku 31 lat utracił prawą rękę od przedramienia wskutek wypadku przy pracy. Po rekonwalescencji udał się do misyjnego seminarium zakonnego w Edmonton w Kanadzie, gdzie przez prawie czterdzieści lat budował kleryków swoją gorliwością, radosnym usposobieniem, wytrwałą służbą. Wielu zakonników przypisywało mu swoją wierność łasce powołania. Szczególnie zapamiętano nieustanną modlitwę różańcową Antoniego, w której stawał przed obliczem Maryi. Stąd nazywano go bratem *Ave Maria*⁴.

Duchowe doświadczenie obecności Maryi stało się udziałem przyszłego Prymasa Tysiąclecia. Stefan Wyszyński (1901–1981) jako kleryk często chorował. Na tydzień przed swoimi święceniami trafił do szpitala z ciężkim zapaleniem płuc. Po wyjściu ze szpitala i rekonwalescencji w Licheniu przyjechał do Włocławka, gdzie w kaplicy Matki Bożej otrzymał święcenia kapłańskie. W tej

² Por. E. Śmiechowska-Petrovskij, *Od dyskryminacji do działań normalizacyjno-integracyjnych. Osoba z niepełnosprawnością w perspektywie historycznej i współczesnej*, „Ateneum Kapłańskie” 163 (2014), s. 457; por. M. Zemło, *Niepełnosprawność w doświadczeniu mieszkańców dużego miasta*, w: *Niepełnosprawność. Poznać, przeżyć, zrozumieć*, Białystok 2016, s. 133.

³ Por. <http://www.niepelnosprawni.pl/ledge/x/203749>.

⁴ Por. Sz.T. Prażkiewicz, *Niepełnosprawni święci*, „Ateneum Kapłańskie” 163 (2014), s. 444–445.

ważnej chwili towarzyszyła mu z rodziny tylko siostra Stanisława. Był wtedy bardzo słaby, obawiał się, że nie będzie w stanie utrzymać się na nogach. Spodziewał się rychłej śmierci. Przez dłuższy czas, odprawiając mszę św., sądził, że czyni to po raz ostatni. W Maryi widział Tę, która staje przy nim, sprawującym Eucharystię, jak stała przy Chrystusie na Kalwarii. Była Ona dla niego światłem, życiem, nadzieją i wspomóżycielką w tak trudnej sytuacji. Po mszy prymicyjnej na Jasnej Górze 5 sierpnia 1924 roku udał się do Lichenia, gdzie odzyskał siły i zdrowie⁵.

Waldemar Chrostowski zauważa, że Jezus Chrystus najwięcej działał nie wtedy, gdy czynił cuda, ale gdy zawieszony na krzyżu nie mógł poruszyć przebitymi rękami ani nogami – gdy w sposób dobrowolny przyjął na siebie brzemię niepełnosprawności⁶. Janusz Królikowski ukazuje Maryję jako Matkę Bożą Bolesną, współczującą z Synem na Kalwarii (J 19,25–27) i rozciągającą swoje współczucie na wszystkich, którzy zwracają się do Niej w bolesnych doświadczeniach. Odgrywa Ona czynną rolę w łagodzeniu bólu i cierpienia. Chorzy i umierający mogą szukać u Niej pociechy, umocnienia, uzdrowienia, ocalenia. Wzorem swojego życia wskazuje światu drogę współczucia. Chroni przed sięganiem po rozwiązanie niegodne człowieka, jakim jest eutanazja⁷. W nawiązaniu do refleksji tych autorów można dostrzec w Maryi w sposób szczególny Matkę tych wyznawców Chrystusa, którzy doświadczają niepełnosprawności i próbują przyjąć tę rzeczywistość w postawie zaufania.

Niepełnosprawność często łączy się z samotnością, z ograniczeniem kontaktów z ludźmi, z lękiem przed odrzuceniem, z obawami ludzi chorych przed kontaktem z ludźmi zdrowymi. Pobożność maryjna chorego pozwala nierzadko nie tylko złagodzić dramat samotności, ale także mniej przejmować się ludzką oceną, zdobyć się na odwagę spotkania z innymi.

MATKA POCIESZENIA BRONI PRZED ROZPACZĄ

W liście pasterskim do wiernych arcybiskup Warszawy Zygmunt Szczęsny Feliński (†1895) woła:

Zapytajcie złamanych kalectwem, złożonych ciężką chorobą, dotkniętych wiekiem i niedolą, którzy jednak wśród bólów duszy i ciała nie zwątpili o miłosierdziu Bożym

⁵ Por. E.K. Czaczkowska, *Kardynał Wyszyński*, Warszawa 2009, s. 44.

⁶ Por. W. Chrostowski, *Osoby niepełnosprawne w świetle Biblii*, „Ateneum Kapłańskie” 163 (2014), s. 433.

⁷ Por. J. Królikowski, *Bogurodzica Dziewica*, Niepokalanów 2013, s. 253–255.

i mężnie za Chrystusem krzyż cierpienia dźwigali, kto ich pokrzepiał w noszeniu tego ciężaru, kto dodawał siły, kto wlewał pociechę i nadzieję, że Bóg wszystkie ich łzy policzy i nagrodi, kto od rozpaczy broniał, jeżeli nie Maryja, Pocieszycielka strapionych?⁸

List ten, wprowadzający w całej archidiecezji warszawskiej sprawowanie nabożeństw majowych, zrodził się w trudnym czasie powstania styczniowego, a także w okresie internowania biskupa. Ukazuje on Maryję jako Tę, która ratuje niepełnosprawnych przed nieufnością do Boga, zwątpieniem, utratą nadziei, umacnia, pomaga dostrzec religijny sens cierpienia. Pasterz pokazuje, że niepełnosprawność może mieć różny charakter – kalectwa charakteryzującego się stałością, ciężkiej choroby, podczas której stan człowieka gwałtownie się pogarsza, ale chory może jeszcze wrócić do zdrowia, czy niesprawności związanej z wiekiem, gdzie osłabienie następuje stopniowo i stosunkowo powoli, ale trudno liczyć na poprawę.

Pociecha, którą przynosi Matka Boża, przekracza ludzką miarę, dotyka samej głębi serca, rodzi prawdziwy duchowy pokój:

Szukaliśmy opieki u ludzi, a oczekiwania nasze zawiedzione zostały. Otrzeć łzę w oku, zagoić ranę ciała, człowiek może; ale otrzeć łzę serca, zagoić ranę duszy, tego i rozum i serce ludzkie nie wydało⁹.

Pocieszenie, które niesie Maryja, nie ma nic wspólnego ze złudzeniem. Różni się od ludzkich słów, których niewystarczalności tak często doświadczamy. Maryja wskazuje człowiekowi niepełnosprawnemu znaczenie, piękno, sens i wartość jego życia.

MARYJA ZATROSKANA O ZBAWIENIE OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ

Arcybiskup Feliński zwraca uwagę na sytuację ludzi, którzy z powodu kalectwa lub nieuleczalnej choroby dotknięci są wielką nędzą. Dostrzega w nich osoby znajdujące się w poważnym niebezpieczeństwie duchowym. Nieodderwane od dóbr doczesnych, są narażone na rozpacz i bluźnierstwo. Feliński zachęca siostry Rodziny Maryi, by w szczególnie sposób opiekowały się tymi osobami, ponieważ przez swoją biedę i opuszczenie są bliskie Sercu Maryi, która na ziemi

⁸ Z.Sz. Feliński, *List pasterski do duchowieństwa i wiernych, 27 kwiecień 1863*, Warszawa, w: T.A. Frącek, *Błogosławiony arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński 1822–1895*, Warszawa 2002, s. 241.

⁹ K. Antoniewicz, *Nabożeństwo majowe*, Kraków 1883, s. 107–108.

żyła przecież wśród ubogich¹⁰. Biskup Warszawy dostrzega w życiu osoby niepełnosprawnej problemy nie tylko natury fizycznej, ale także psychicznej i duchowej oraz zróżnicowaną sytuację materialną. Perspektywa duchowa, kwestia wiecznego zbawienia jest tutaj na pierwszym miejscu. Autor ukazuje Maryję jako zatroskaną o ostateczny los człowieka, Tę, której szczególnie miła jest pomoc ludziom znajdującym się w sytuacji wielkiego zagrożenia.

Matka oczekuje na nas w ojczyźnie niebieskiej. Pragnie, byśmy mogli oglądać Boga i przez to doświadczyć pełni życia. Pokazuje, że niepełnosprawność nie jest ostatnim słowem w życiu człowieka. Tym ostatnim słowem jest bowiem miłość Chrystusa, która nadaje życiu sens¹¹.

Norbert Bończyk, rozważając biblijny opis choroby króla Ezechiasza (2 Krl 20,8–11), porównuje Maryję do zegara wskazującego na wieczność. Każdy człowiek, a szczególnie chory, powinien uświadomić sobie zbliżający się kres swojego życia na ziemi:

O chory Ezechiaszu, teraz przynajmniej odwróć twe oczy od wszystkich rzeczy doczesnych, od pieniędzy [...] a obróć się z płaczem i modlitwą, ze skrucą i żalem ku ścianie – ku Maryi, na której zegar niebieski Ojca twego, na której godziny życia wiecznego są napisane. Maryja tylko pomóc może. Ale spiesz się, uwijaj, bo jedenaście godzin już nie twoje, ostatnia tylko została ci z całego tak długiego życia!¹²

Perspektywa życia wiecznego pomaga spojrzeć na niepełnosprawnego, nie skupiając się na niedoskonałościach jego ciała czy mniejszych możliwościach w dziedzinie wytwarzania rzeczy, ale pozwala dostrzec godność ludzkiej osoby, stworzonej przez samego Boga i powołanej do pełni życia.

MATKA, KTÓRA UZDRAWIA

Czesław Bartnik w swoim wykładzie mariologii zaznacza, że według Protoewangelii Jakuba Maryja miała się urodzić w Jerozolimie, blisko świątyni, koło sa-

¹⁰ Por. Z.Sz. Feliński, *Listy ascetyczne pisane z Jarosławia nad Wołgą do Sióstr Rodziny Maryi w Warszawie*, Warszawa 1995, s. 201–202.

¹¹ Por. Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. dla niepełnosprawnych – Jubileusz Niepełnosprawnych. Kościół jest dla was „gościnnym domem”*, Watykan, 3.12.2000, „L'Osservatore Romano” 230 (2001), 2, s. 44. Podczas tej mszy św. zgromadziło się w bazylice św. Pawła za Murami ponad 7 tys. niepełnosprawnych z kilkunastu krajów: niewidomych, głuchoniemych, chorych psychicznie.

¹² N. Bończyk, *Wykład godzinek o Niepokalanem Poczęciu N.P. Maryi czyli Nowy Miesiąc Maryi w trzydzieści i dwóch rozmyślaniach*, Wrocław 1873, s. 294–295.

dzawki Betesda. Wokół sadzawki Owczej, zaopatrzonej w pięć krążganków, gromadziło się mnóstwo chorych: niewidomych, chrymym, sparaliżowanych. Oczekiwali oni na mesjańskie uzdrowienie. Teolog dostrzega w Maryi Miejsce Święte, z którego wytrysnie Źródło Wody Mesjańskiej¹³. Ale można dostrzec też w Maryi osobę bliską niepełnosprawnym, szczególnie uwrażliwioną na sytuację osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji, przytłoczonych swoją bezsilnością.

Zdaniem Jana Tomasza Leszczyńskiego (†1895), znanego, jako ojciec Prokop, Matka Boża miała po wniebowstąpieniu Chrystusa opiekować się chorymi i kalekimi w Jerozolimie, odwiedzać ich, pielęgnować, wspierać materialnie, umacniać słowem. A podczas pogrzebu Matki Najświętszej miały dokonywać się cuda uzdrowień osób kalekich przystępujących do Jej ciała¹⁴. Autor wiąże uzdrowienia z troską Chrystusa Pana o cześć należną Jego Matce.

Jedna z polskich ludowych legend ukazuje Matkę Bożą uzdrawiającą chore na trąd dziecko bezwzględno go zabójcy. Dziecko to jako osoba dorosła w swoim życiu nie kierowała się przykładem nawróconego ojca, ale weszła w przestępcze środowisko, a ostatecznie została ukrzyżowana na Kalwarii obok Pana Jezusa jako Dobry Łotr¹⁵. Niekiedy człowiek wydaje się marnować w sposób zupełnie bezsensowny dar odzyskanego dzięki Maryi życia i zdrowia, jednak ostatecznie Jej miłosierdzie wydaje owoce.

Konstancja Benisławska (†1806), polska poetka nawiązująca do wielkiej mistyki XVII wieku, w tomie wierszy *Pieśni sobie śpiewane* wysławia Maryję przynoszącą ratunek człowiekowi znajdującemu się w beznadziejnej po ludzku sytuacji:

Modli się ślepy – precz z oczu ślepotą,
Modli się głuchy – pęka się głuchota,
Modlą się chromi i niemi, opętani,
Z tych niemoc leci, a z tych precz szatani¹⁶.

Godzinki o Najświętszej Maryi Pannie Częstochowskiej ukazują Jasną Górę jako miejsce uzdrowienia człowieka obciążonego kalectwem, pozbawionego wzroku czy zdolności poruszania się. Niezwykły dar przynosi wyzwolenie z niepełnosprawności i uzdalnia do oddawania czci Matce naszego Pana¹⁷.

¹³ Por. Cz.S. Bartnik, *Dogmatyka katolicka*, t. II, Lublin 2003, s. 370–371.

¹⁴ Por. Prokop kapucyn, *Żywot Matki Bożej*, Wilno 1906, s. 290, 350–351. Autor nawiązuje do apokryfów dotyczących kresu ziemskiego życia Maryi i tekstów Jana z Damaszku (†749).

¹⁵ Por. *Królowa niebios. Pobożne legendy o Matce Boskiej*, Mikołów 1900, s. 13–15.

¹⁶ *Matka Boska w poezji polskiej*, t. I: *Szkice o dziejach motywu*, oprac. M. Jasińska, Z. Jas-trzębski, T. Kłak, S. Nieznanowski, A. Paluchowski, S. Sawicki, Lublin 1959, s. 73.

¹⁷ Por. *Opis klasztoru i cudownego obrazu Matki Boskiej na Jasnogórze*, Częstochowa 1900, s. 199.

W twórczości Władysława Reymonta (†1925) spotykamy literacki opis cudu uzdrowienia niewidomej dziewczyny, jaki miał się dokonać w kaplicy obrazu na Jasnej Górze. Wołanie o zdrowie zostało wysłuchane. Uzdrawiona, pełna niewypowiedzianej wdzięczności, woła do Maryi, płacze z radości, pada na ziemię, całuje posadzkę. Maryja jest przez artystę ukazana jako Ta, która niesie błogosławieństwo, pocieszenie, pokój serca, krzepi, daje moc wytrwania tym, którzy do niej się zwracają, a wśród nich osobom niepełnosprawnym. Cud uzdrowienia nie ma tylko znaczenia indywidualnego, ale stanowi doświadczenie dobroci Matki dla wszystkich¹⁸. Z drugiej strony cud uzdrowienia ciała pozostaje wydarzeniem wyjątkowym na tle sytuacji tysięcy innych pielgrzymów.

We współczesnej kulturze istnieje tendencja ostrego oddzielania cudu uzdrowienia od interwencji medycznej czy dbałości o zdrowie. Polska ludowa mądrość dostrzegała działanie Matki Bożej także w życiu osób korzystających z leczniczych źródeł uzdrowiska, np. w Krynicy¹⁹. Zaufanie Matce Bożej powinno łączyć się z wielowymiarową troską o otrzymany dar zdrowia.

MATKA ZACHĘCAJĄCA DO OFIAROWANIA SWOJEGO CIERPIENIA

W 1995 roku powstało Papieskie Dzieło Misyjne Dzieci Niepełnosprawnych im. Matki Bożej z La Salette. Zrodziło się ono w Mikołowie na Śląsku. Dzieci sparaliżowane, poruszające się na inwalidzkich wózkach, osamotnione zapragnęły nieść światu orędzie Maryi. Chciały ofiarować swoje cierpienie za Ojca Świętego, misjonarzy, za dzieci nieznające jeszcze Chrystusa. Pielgrzymowały do La Salette, do sanktuarium w Dębowcu koło Jasła, modliły się w Radiu Maryja. Animatorką tego dzieła była Madzia Buczek, założycielka Podwórkowych Kół Różańcowych²⁰. Niepełnosprawne dzieci chciały przeżywać swoje cierpienie z Maryją i ofiarowywać je za innych.

Niekiedy głęboką wiarą i mądrością osoba niepełnosprawna zawstydza osoby zdrowe. Książd Jan Twardowski w swoim wierszu ukazuje postać niewidomej

¹⁸ Por. W. Reymont, *Pielgrzymka do Jasnej Góry*, Warszawa 1988, s. 78–79; por. G. Bachanek, *Piesza pielgrzymka jako miejsce spotkania z Bogiem w twórczości Władysława Reymonta*, w: *Credo Domine. Adiuvā incredulitatem meam. Księga jubileuszowa dedykowana Ojcu Profesorowi Jackowi Salijowi OP*, red. J. Kupczak, C. Smuniewski, Poznań–Kraków 2017, s. 107.

¹⁹ Por. A. Hlond, *W służbie Boga i Ojczyzny. Wybór pism i przemówień 1922–1948*, oprac. S. Kosiński, Warszawa 1988, s. 68–69.

²⁰ Por. J. Pochwat, *La Salette – Dębowiec i niepełnosprawni. Misjonarze Matki z La Salette*, Kraków 1998, s. 5, 6, 111.

dziewczynki oglądającej palcami jasnogórski obraz w sposób przewyższający poznanie uczonych i teologów²¹.

Prymas Stefan Wyszyński podkreślał szlachetność licznych niewidomych przybywających na Jasną Górę, by złożyć Bogu przez Maryję swoje życie bez żalu i pretensji. Niewidomi swoją mężną walką z przeciwnościami budzą w widzających wolę przezwyciężania swoich słabości, wolę wysiłku²². Niewidoma założycielka ośrodka w Laskach, matka Elżbieta Róża Czacka pragnęła, aby niewidomi niosący krzyż swego kalectwa stali się apostołami wśród ludzi widzających, ale ślepych duchowo²³.

MATKA, KTÓRA WZYWA DO TROSKI O OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE

W wielu inicjatywach twórców życia zakonnego dostrzegalny jest związek pobożności maryjnej z troską o niepełnoprawnych. Maryja obecna pod krzyżem swojego Syna zachęca nas do obecności przy osobach cierpiących z powodu utraty zdrowia. Przykładem takiej inicjatywy było założenie we Francji przez ks. Piotra Bonhomme (†1861) Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej z Kalwarii, którego celem stała się opieka nad ubogimi, chorymi, głuchoniemymi i niepełnosprawnymi. Jan Paweł II, beatyfikując tego kapłana, podkreślił, że starał się on żyć w bliskiej przyjaźni z Chrystusem, biorąc wzór z Maryi²⁴. W 1868 roku ustanowiono dla zakonów zajmujących się pielęgnacją chorych uroczystość Najświętszej Maryi Panny od Uzdrawienia Chorych. Przypada ona w sobotę przed ostatnią niedzielą sierpnia. W Polsce zaleca się odprawianie mszy wotywniej o NMP pod wezwaniem Uzdrawienia Chorych w patronalnym dniu Apostolstwa Chorych, czyli 6 lipca²⁵.

Święty Maksymilian Maria Kolbe (†1941) podczas swojej podróży przez Cejlon spotkał siostry Franciszki Misjonarki Maryi. Opowiadały one o swojej pracy w szpitalu i błogosławieństwie Maryi, dzięki któremu dokonuje się tam wiele nawróceń. Nie wolno im tego ogłaszać, publikować świadectw ze względu na

²¹ Por. J. Salij, *Matka Boża. Aniołowie. Święci*, Poznań 2004, s. 122–123; por. J. Twardowski, *Nie przyszedłem pana nawracać. Wiersze 1937–1985*, Warszawa 1986, s. 131.

²² Por. S. Wyszyński, *Kazanie do niewidomych, Jasna Góra, 27 lipca 1957*, w: tenże, *Dziela zebrane*, t. III: 1956–1957, Warszawa 1999, s. 302–304.

²³ Por. E. Czacka, *O niewidomych*, Warszawa 2008, s. 12.

²⁴ Por. Jan Paweł II, *Świętość jest możliwa dla każdego. Homilia podczas Mszy św. beatyfikacyjnej na placu św. Piotra w Rzymie, 23.03.2003*, „L'Osservatore Romano” 253 (2003), 5, s. 31.

²⁵ Por. J. Buxakowski, *Maryja, Matka Boga i Matka Kościoła. Wykłady i pisma mariologiczne*, Pelplin 2008, s. 248–249.

sprzeciw władz politycznych, ale cieszą się, że Maryja poprzez nie może prowadzić ludzkie dusze do Jezusa²⁶.

Znany z głębokiej pobożności maryjnej prymas August Hlond (†1948), przebywając w Lourdes w latach II wojny światowej, starał się zwrócić uwagę świata Zachodu na los niepełnosprawnych masowo mordowanych przez Niemców na ziemiach polskich wcielonych do Rzeszy:

Zakłady nieuleczalnych, niektóre sierocińce, a zwłaszcza domy dla ciężko chorych, opróżniono w bardzo prosty sposób: przez mordowanie i rozstrzelanie. W Chełmie na Pomorzu rozstrzelano 330 chorych. W Gnieźnie i w Owińskach pod Poznaniem pozabawiono życia przeszło tysiąc chorych. W Płocku wywieziono z przytułku 42 starców i rozstrzelano w lesie [...]²⁷.

Kardynał starał się otworzyć oczy mieszkańcom zachodniej Europy nieznaną metodą stosowaną przez okupantów na Wschodzie i pokazać, jak pogański reżim w nieludzki sposób traktuje niepełnosprawnych, uważając ich za nieprzydatnych.

Biskup Józef Pelczar (†1924) podkreśla znaczenie pomocy Maryi w życiu chorych, którzy buntują się przeciwko Panu Bogu i nie chcą przyjąć choroby jako czasu oczyszczenia. Autor porównuje Maryję do miłosiernego Samarytanina. Matka Boża jak litościwa lekarka przychodzi do łóżka chorego i przynosi ze sobą cenne i rzadkie lekarstwo, jakim jest cierpliwość. Powierzając go opiece swoich służebnic, którymi są siostry zakonne, przynosi mu wówczas ulgę w cierpieniu, jak balsam gojący rany i podnoszący na duchu²⁸. Maryja działa często w życiu niepełnosprawnych przez ludzi, którzy z delikatnością i szacunkiem są gotowi do niesienia pomocy.

Nie jest przypadkiem, że Ruch Wiara i Światło, grupujący we wspólnotach osoby niepełnosprawne umysłowo, ich rodziców i przyjaciół, utworzony został podczas pielgrzymki do znanego sanktuarium maryjnego w Lourdes w 1971 roku przez Jeana Vaniera i Marie-Helene Mathieu. Modlitwa Wiary i Światła jest wołaniem o zdolność do rozpoznania twarzy Chrystusa w potrzebujących i o odwagę obecności przy nich na wzór Maryi stojącej u stóp krzyża.

²⁶ Por. M.M. Kolbe, *Pisma*, cz. II, Niepokalanów 2008, s. 537.

²⁷ Por. A. Hlond, *O położeniu Kościoła katolickiego w Polsce po trzech latach okupacji hitlerowskiej 1939–1942*, w: tenże, *Dziela. Nauczanie 1897–1948*, t. I, red. J. Konieczny, Toruń 2003, s. 746.

²⁸ Por. J.S. Pelczar, *Najświętsza Maryja Panna, nasz wzór... Czytanka majowe w oparciu o „Czytania Duchowne o Najświętszej Pannie Maryi” opracowane przez Józefa Sebastiana Pelczara, Biskupa Przemyskiego*, Poznań 2003, s. 55.

PIELGRZYMKI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH DO SANKTUARIÓW MARYJNYCH

Przy cudownych obrazach Matki Bożej na pamiątkę otrzymanych łask znajdują się najrozmaitsze wota: serca, ręce, nogi, kule, okulary, tablice złote i srebrne. Zawiesili je ludzie wdzięczni Maryi za odzyskane zdrowie²⁹.

Szczególnym miejscem pielgrzymowania osób niepełnosprawnych jest Lourdes. Prymas Hlond w 1905 roku pisał:

Maryja okazuje swoją ogromną potęgę w Lourdes w Francji, gdzie na większe uroczystości Najśw. Maryi Panny udaje się od 15.000 do 300.000 nieszczęśliwych, a prawie każdy znajduje tam pocieszenie, a bardzo wielu nawet uzdrowienie od nieuleczalnych chorób³⁰.

W 1932 roku została zorganizowana pierwsza grupowa pielgrzymka nieuleczalnie chorych, którzy przybyli z Warszawy na Jasną Górę specjalnie wynajętym wagonem sanitarnym. Pielgrzymi zostali powitani w kaplicy Matki Bożej Jasnogórskiej przez o. Aleksandra Łazińskiego, który – sam nieuleczalnie chory – podkreślił, że zasadniczą łaską, o którą powinni prosić pielgrzymi, ma być nie tyle powrót do zdrowia ciała, ile pogodzenie się ze swoim życiem i przyjęcie ofiary cierpienia za zbawienie innych. Ksiądz M. Rękas w homilii eucharystycznej zaznaczył, że pielgrzymi przybyli na spotkanie z „Matką cierpiących”. Podobne pielgrzymki były organizowane corocznie do wybuchu II wojny światowej³¹.

Od 1991 roku istnieje odrębna samodzielna piesza pielgrzymka osób niepełnosprawnych, która wyrusza z kościoła św. Józefa na warszawskiej Woli i w ciągu dziesięciu dni asfaltowymi jezdniami pokonuje drogę ze stolicy na Jasną Górę. Uczestniczy w niej ok. 600 osób³². W pielgrzymce tej bierze udział grupa więźniów opiekująca się osobami na wózkach inwalidzkich.

Henryk Sienkiewicz w swojej historycznej powieści *Potop* daje przejmujący opis modlącego się w cudownej kaplicy jasnogórskiego sanktuarium tłumy, w którym nie brakuje osób kalekich wołających do Matki o ratunek, pomoc, pociechę, miłosierdzie, łaskę, o cud uzdrowienia³³.

²⁹ Por. W. Mrowiński, *O czci Matki Bożej w Polsce*, Lwów 1886, s. 79–80.

³⁰ A. Hlond, *Dziela. Nauczanie 1897–1948...*, s. 26.

³¹ Por. Z.S. Jabłoński, *Pielgrzymowanie na Jasną Górę w czasie i przestrzeni. Wybór rozpraw i artykułów*, Częstochowa 2000, s. 472–473.

³² Por. tamże, s. 346.

³³ Por. L. Ludorowski, *W kręgu maryjnych motywów Sienkiewicza*, w: *Matka Boska w życiu i twórczości wielkich Polaków*, red. T. Herrmann, t. I, Warszawa 1995, s. 63–64; H. Sienkiewicz, *Potop*, t. II, Warszawa 1976, s. 146–148.

Władysław Reymont w swojej *Pielgrzymce do Jasnej Góry* opisuje kobietę, która uczestniczy w pielgrzymce do najważniejszego polskiego sanktuarium maryjnego, mimo że z powodu sędziwego wieku (102 lata) nie mogła już chodzić. Przez pięć lat, wytrwale pracując, zdobywała potrzebne środki materialne. Dzięki nim mogła podróżować wozem wraz z innymi chorymi. Modlitwą, trudem, wsłuchiwaniami się w śpiew idących łączy się z rzeszą pielgrzymów. Chce przed śmiercią zobaczyć cudowny obraz Najświętszej Maryi Panny i ofiarować Jej kupiony przez siebie sznur koralii³⁴. W przypadku tej kobiety można mówić o swego rodzaju pielgrzymce pragnienia – pielgrzymowaniu osoby, która nie może już samodzielnie się poruszać, ale znaczenie jej świadectwa pozostaje nie do przecenienia. Chcąc wziąć udział w pielgrzymce, podejmuje systematyczny wieloletni wysiłek. Włącza się w pielgrzymią wspólnotę. Nie oczekuje odzyskania zdrowia. Rozumie, że jej ziemskie życie zbliża się do kresu, ale wpatrzona jest już w życie przyszłe i o nie prosi Maryję.

PODSUMOWANIE

Matka Boża, która była obecna pod krzyżem swojego Syna, obejmuje współczuciem osoby niepełnosprawne, których możliwości pracy zawodowej i samodzielnej egzystencji są wyraźnie ograniczone. Umacnia, dodaje sił, pociesza, broni przed zwątpieniem, utratą nadziei, uleganiem pokusie rozpacz, wyprowadza z samotności, przede wszystkim zaś troszczy się o wieczne zbawienie osoby niepełnosprawnej. Niekiedy za wstawiennictwem Maryi osoby niewidome, głuche, nieme, chrome, sparaliżowane odzyskują zdrowie. Maryja wzywa uczniów Chrystusa do solidarności, troski i opieki nad niepełnosprawnymi. Jest Matką, którą warto poznać i pokochać. Wskazuje osobom niepełnosprawnym drogę modlitwy i ofiarowania swojego cierpienia za innych. Pomaga im dostrzec piękno i sens swojego życia. Szczególnie ważną formę spotkania z Maryją stanowi pielgrzymka do Jej sanktuarium.

BIBLIOGRAFIA

Antoniewicz K., *Nabożeństwo majowe*, Kraków 1883, s. 107–108.

Bartnik Cz.S., *Dogmatyka katolicka*, t. II, Lublin 2003.

Bończyk N., *Wykład godzinek o Niepokalanem Poczęciu N.P. Maryi czyli Nowy Miesiąc Maryi w trzydzieści i dwóch rozmyślaniach*, Wrocław 1873.

³⁴ Por. W. Reymont, *Pielgrzymka do Jasnej Góry...*, s. 21–22.

- Buxakowski J., *Maryja, Matka Boga i Matka Kościoła. Wykłady i pisma mariologiczne*, Pelplin 2008.
- Chrostowski W., *Osoby niepełnosprawne w świetle Biblii*, „Ateneum Kapłańskie” 163 (2014), s. 427–433.
- Czacka E., *O niewidomych*, Warszawa 2008.
- Czaczkowska E.K., *Kardynał Wyszyński*, Warszawa 2009.
- Feliński Z.Sz., *Listy ascetyczne pisane z Jarosławia nad Wołgą do Sióstr Rodziny Maryi w Warszawie*, Warszawa 1995.
- Fraćek T.A., *Błogosławiony arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński 1822–1895*, Warszawa 2002.
- Hlond A., *O położeniu Kościoła katolickiego w Polsce po trzech latach okupacji hitlerowskiej 1939–1942*, w: A. Hlond, *Dzieła. Nauczanie 1897–1948*, t. I, red. J. Konieczny, Toruń 2003, s. 729–755.
- Hlond A., *W służbie Boga i Ojczyzny. Wybór pism i przemówień 1922–1948*, oprac. S. Kosiński, Warszawa 1988.
- Jabłoński Z.S., *Pielgrzymowanie na Jasną Górę w czasie i przestrzeni. Wybór rozpraw i artykułów*, Częstochowa 2000.
- Jan Paweł II, *Świętość jest możliwa dla każdego. Homilia podczas Mszy św. beatyfikacyjnej na placu św. Piotra w Rzymie, 23.03.2003*, „L'Osservatore Romano” 253 (2003), 5, s. 30–31.
- Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. dla niepełnosprawnych – Jubileusz Niepełnosprawnych. Kościół jest dla was „gościnnym domem”*, Watykan, 3.12.2000, „L'Osservatore Romano” 230 (2001), 2, s. 43–44.
- Kirenko J., *Oblicza niepełnosprawności*, Lublin 2006.
- Kirenko J., Korczyński M., *Wobec niepełnosprawności*, Lublin 2008.
- Kolbe M.M., *Pisma*, cz. II, Niepokalanów 2008.
- Królkowski J., *Bogurodzica Dziewica*, Niepokalanów 2013.
- Królowa niebios. Pobożne legendy o Matce Boskiej*, Mikołów 1900.
- Ludorowski L., *W kręgu maryjnych motywów Sienkiewicza*, w: *Matka Boska w życiu i twórczości wielkich Polaków*, red. T. Herrmann, t. I, Warszawa 1995, s. 46–71.
- Matka Boska w poezji polskiej*, t. I: *Szkice o dziejach motywu*, oprac. M. Jasińska, Z. Jastrzębski, T. Kłak, S. Nieznanowski, A. Paluchowski, S. Sawicki, Lublin 1959.
- Mrowiński W., *O czci Matki Bożej w Polsce*, Lwów 1886.
- Opis klasztoru i cudownego obrazu Matki Boskiej na Jasnogórze*, Częstochowa 1900.
- Pelczar J.S., *Najświętsza Maryja Panna, nasz wzór... Czytanki majowe w oparciu o „Czytania Duchowne o Najświętszej Pannie Maryi” opracowane przez Józefa Sebastiana Pelczara, Biskupa Przemyskiego*, Poznań 2003.
- Pochwat J., *La Salette – Dębowiec i niepełnosprawni. Misjonarze Matki z La Salette*, Kraków 1998.

- Praškiewicz Sz.T., *Niepełnosprawni święci*, „Ateneum Kapłańskie” 163 (2014), s. 435–446.
- Prokop kapucyn, *Żywot Matki Bożej*, Wilno 1906.
- Reymont W., *Pielgrzymka do Jasnej Góry*, Warszawa 1988.
- Salij J., *Matka Boża. Aniołowie. Święci*, Poznań 2004.
- Sienkiewicz H., *Potop*, t. II, Warszawa 1976.
- Śmiechowska-Petrovskij E., *Od dyskryminacji do działań normalizacyjno-integracyjnych. Osoba z niepełnosprawnością w perspektywie historycznej i współczesnej*, „Ateneum Kapłańskie” 163 (2014), s. 457–471.
- Twardowski J., *Nie przyszedłem pana nawracać. Wiersze 1937–1985*, Warszawa 1986.
- Wyszyński S., *Kazanie do niewidomych, Jasna Góra, 27 lipca 1957*, w: S. Wyszyński, *Dzieła zebrane*, t. III: 1956–1957, Warszawa 1999, s. 300–306.
- Zemło M., *Niepełnosprawność w doświadczeniu mieszkańców dużego miasta*, w: *Niepełnosprawność. Poznać, przeżyć, zrozumieć*, Białystok 2016, s. 133–149.

Słowa kluczowe: Maryja, mariologia, niepełnosprawni, cierpienie, niepełnosprawność, sanktuaria maryjne, pielgrzymki

MARY AS THE MOTHER OF PEOPLE WITH DISABILITIES

Summary

The Virgin Mary, as the one present next to the cross of her Son, shows compassionate care to people with disabilities who have limited possibilities of working and living independently. She gives them her strength, uplifts them, protects from doubt, loss of hope and temptation of despair. She shows them the way out of loneliness. Mary cares for the eternal salvation of the people with disabilities. At times the blind, the deaf, the mute, the lame and the paralyzed regain their health. She calls on the disciples of Christ to show solidarity, care and attention to people with disabilities. She is a Mother whom it is worth to know and love. She shows the people with disabilities a path of prayer and offering one's suffering for others. She helps them to see the beauty and meaning of their life. Pilgrimages to Marian shrines are a special way to encounter the Virgin Mary.

Keywords: Mary, Mariology, people with disabilities, suffering, Marian shrines, pilgrimages